

بنام خداوند جان و خرد

کزین برتر اندیشه نگذرد

فصل سوم : مشروعیت ولایت فقیه

مشروعیت یکی از بنیادی‌ترین مباحث نظام‌های سیاسی است که از یونان باستان متفکران بزرگی همچون افلاطون، ارسطو، آگوستین و حتی علمای مسلمان به آن پرداخته‌اند.

تعاریف مشروعیت :

❑ در حوزه جامعه‌شناسی سیاسی : یعنی مقبولیت و رضایت مردم

❑ در حوزه فقه سیاسی مشروعیت : حقانیت

مبنا و معیار مشروعیت حکومت

۱. ما بر اساس جهان‌بینی توحیدی معتقد به این هستیم که خداوند مالک تمام هستی است «فَاللّٰهُ هُوَ الْوَلِيُّ» ولایت واقعی و انحصاری از آن خداوند است . (شوری ۱)
«وما كان لمؤمن ولا مؤمنة إذا قضی الله ورسوله أمرا أن یکون لهم الخیرة من أمرهم» هیچ مرد و زن مؤمنی حق ندارند هر گاه خدا و فرستاده‌اش به کاری فرمان دهند، به اختیار خود از فرمان خداوندشان سرپیچی کنند (احزاب ۳۶)
- ✓ امام خمینی (ره) می‌فرماید : ولایت به حکم عقل، مخصوص ذات باری تعالی است، تنها اوست که حاکمیت بالذات دارد؛ حاکمیتی که مستند به جعل دیگران نیست.
۲. خداوند حق حاکمیت را در نظام تدبیر جهان به فرستادگان خود تفویض فرموده است «أطیعوا الله واطیعوا الرسول و أولی الأمر منکم» . (نساء ۵۹)
«النَّبِیُّ أَوْلٰی بِالْمُؤْمِنِیْنَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ» (احزاب ۶)
در ولایت ، نبی اکرم (ص) و پس از ایشان ، امامان معصوم (ع) در ولایت اولی هستند به مؤمنین از خودشان.

مشروعیت ولایت و حکومت فقیه

الهی بودن مقام ولایت پیامبر (ص) و انمه (ع)

جاری بودن این مقام و شأن در دوزان غیبت

❁ در عصر غیبت فقیهان واجد شرایط به صورت **نصب عام** از سوی امام معصوم

به ولایت و حکومت منصوب شده‌اند بنابراین مشروعیت حاکمیت فقیهان، تنها

از ناحیه شارع مقدس است و مردم نقشی در مشروعیت آن ندارند؛ مردم تنها

در تحقق خارجی و اعمال ولایت و کارآمدی حاکمیت نقش آفرینی می‌کنند.

❁ اکثر قریب به اتفاق علما و اندیشمندان اسلامی و متفکران شیعه بر **نظریه**

انتصاب فقیه پافشاری می‌کنند.

نظریه انتخاب

بر اساس نظریه انتخاب مردم از بین مجتهدان جامع شرایط ۱ نفر را برای رهبری انتخاب می‌کنند.

مشروعیت حاکمیت بر مردم دوزکن دارد :

❖ گزینش مردم

❖ شرایط و الزامات دینی

استدلال طرفداران نظریه ی انتخاب

نصب فقهای متعددی که واجد شرایط ولایت و رهبری باشند در یک زمان ممکن نیست.

ایراد وارد بر این نظریه : نصب فقهای متعدد در یک زمان هیچ مشکل عقلی و شرعی ندارد. اگر یک نفر به عنوان فقیه نصب شد، فقهای دیگر می‌توانند در ابعاد دیگر مشغول باشند.

امام خمینی (ره) : تشکیل حکومت اسلامی از قبیل واجب کفایی است و هر گاه فقیه واجد شرایط زمام امور مملکت را به دست گیرد و متصدی تشکیل حکومت گردد فقهای دیگر حق معارضه با او را ندارند.

نظریه انتخاب (ادامه)

این گمان درست نیست که وقتی فقها دارای مقام انتصاب هستند فقهای دیگر از این مقام بری باشند یعنی نصب عامه در جامعه اسلامی جریان دارد، چرا که آنها هم دارای این مقام و موقعیت هستند اما تصمیم‌گیری را به فردی دیگری غیر از خودشان محول کرده‌اند.

فقهای دیگر در امور دیگر حکومتی یا غیر حکومتی فعالیت می‌کنند. آنهایی که در امور حکومتی فعالیت می‌کنند می‌توانند در یک جمع یا مجموعه‌ای قرار بگیرند و زمینه نظارت و اشراف را بر عملکرد شخصی که حکومت را در اختیار گرفته فراهم کنند.

لذا، نظریه انتخاب در فقه شیعه قابل قبول نیست و نظریه انتصاب نظریه‌ای است که فقها و علمای شیعه به آن پایبند هستند. بنابراین نظریه در عصر غیبت فقهای واجدالشرايط به صورت نصب عام از سوی امام معصوم (ع) به ولایت و حکومت منصوب شده‌اند.

امام خمینی (ره): «لازم است که فقها اجتماعاً یا انفراداً برای ورود و ثغور نظام، حکومت شرعی تشکیل دهند. این امر اگر امکان داشت واجب عینی و کرهه، واجب کفایی است و در صورتی که ممکن نباشد از ولایت ساقط نمی‌شود، زیرا از جانب خدا منصوب می‌شود»

نظریه انتصاب

استدلال عقلی آیت‌الله العظمی بروجردی (ره) بر نظریه انتخاب :

- I. در جامعه همواره اموری وجود دارد که مربوط به فرد خاصی نیست بلکه از امور عمومی و اجتماعی است.
 - II. از احکام و قوانین اسلام این برمی‌آید که اسلام یک دین سیاسی و اجتماعی است و تنها منحصر به اعمال عبادی نمی‌شود.
 - III. یکی از امور مربوط به تبلیغ احکام و ارشاد مسلمانان سیاستگذاری کلان جامعه اسلامی و تأمین نیازهای اجتماعی مسلمانان است.
- لذا، حکمت اقتضا می‌کند که پیامبر و امامان معصوم برای دوران غیبت تدبیری اندیشیده باشند

ایشان در پایان اینگونه نتیجه‌گیری می‌کنند که نصب فقیه عادل به حکومت و

ولایت از سوی ائمه قطعی است

جایگاه مردم در نظام ولایی

در تشکیل حکومت و اعمال قدرت ، پذیرش و رضایت مردم باعث تحقق عینی حکومت و تجلی حاکمیت خواهد شد.

« هوألذی أیدک بنصره و بالمؤمنین »

(اوست که تو را به نصرت خویش و به واسطه مؤمنان یاری کرد) (انفال ۶۲)

امام علی (ع) : اگر حضور بیعت کنندگان نبود و با وجود یاوران ، حجت بر من تمام نمی شد رشته کار (حکومت) را رها می کردم.

امام علی (ع) « لا رأی لمن لا یطاع ، کسی که فرمانش پیروی نمی شود رای ندارد »

بنابر نظریه انتصاب : مردم نقش محوری در تعیین رهبر دارند و هر چند مشروعیت حکومت فقیه از سوی شارع مقدس و امام معصوم (ع) است و برخاسته از انتخاب مردم نیست، نقش مردم تنها در کارآمدی نظام و اجرای منویات رهبری خلاصه نمی شود؛ بلکه آنها هستند که با گزینش فقیه واجدالشرايط به شیوه مستقیم یا غیر مستقیم، مصداق ولی امر و زمامدار جامعه را تعیین می کنند.

جایگاه مردم در نظام ولایی (ادامه)

نظام ولایی مبتنی هست بر آراء مردم یعنی (نمایندگان مجلس خبرگان، رئیس جمهور،

اعضای شوراهای) با آراء مردم انتخاب می شوند.

حق حاکمیت در مرحله اجرا و اعمال قدرت با نظر و اراده مردم اجرا می شود.

مردم با انتخاب افراد صالح و شایسته از میان فقهای جامع الشرايط کمک می کنند که آنها

شایسته ترین فرد برای حاکمیت و حکومت ولایی انتخاب کنند

حکومت دینی و دموکراسی

نظریات پیرامون سازگاری حکومت دینی با حکومت مردم سالار

۱. گروهی که به دلیل جانبداری از دین این دو را ناسازگار می دانند
۲. گروهی که به دلیل جانبداری از دموکراسی این دو را ناسازگار می دانند
۳. گروهی که اعتقاد به سازگاری مشروط دارند

رویکردهای پیرامون دموکراسی :

۱. رویکردهایی که دموکراسی را نوعی هدف و ارزش می دانند.
 ۲. رویکردهایی که دموکراسی را یک روش برای توزیع قدرت سیاسی می دانند.
- دموکراسی و حکومت مردم سالار با حکومت دینی نه تنها تعارض ندارند بلکه سازگار هستند و نوعی همپوشانی در حوزه این دو مؤلفه وجود دارد .

This document was created with Win2PDF available at <http://www.win2pdf.com>.
The unregistered version of Win2PDF is for evaluation or non-commercial use only.
This page will not be added after purchasing Win2PDF.